

СВІТ МОВИ – СВІТ У МОВІ

МАТЕРІАЛИ VII Міжнародної наукової конференції

Київ 2023

**Міністерство освіти і науки України
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова
Інститут мовознавства імені О. О. Потебні НАН України
Лодзинський університет
Шуменський університет
імені Єпископа Костянтина Преславського**

СВІТ МОВИ – СВІТ У МОВІ

МАТЕРІАЛИ

VII Міжнародної наукової конференції 27 жовтня 2023 р.

УДК 811
ББК 81.2

Рекомендовано до друку Вченою радою факультету
іноземної філології Українського державного університету
імені Михайла Драгоманова (протокол № 5 від 14 грудня 2023 р.)

Світ мови – світ у мові: матеріали VII Міжнародної наукової конференції (м. Київ, 27 жовтня 2023 р.; Український державний університет імені Михайла Драгоманова): тези доповідей / уклад. І. В. Воловенко, Т. В. Слива; за заг. ред. Ю. В. Кравцової. Київ: Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова, 2023. 285 с. електронне видання

ISBN 978-966-931-299-0

Збірник містить тези доповідей учасників наукової конференції, де розглядаються актуальні проблеми історичного розвитку мови, взаємозв'язку мови та мислення, мови як феномена культури, її ролі в міжкультурній комунікації, мовної семантики, лексико-граматичних інновацій, функціонування мовних засобів у різних типах дискурсу, сутності мовної особистості, прикладні аспекти вивчення мови.

Призначено для філологів – учених, викладачів, студентів.

ISBN 978-966-931-299-0

© Автори статей, 2023

© Український державний університет
імені Михайла Драгоманова, 2023

передвищої освіти, пропонуючи різні мовні ситуації на вибір, а також запропонувати дослідити одну з тем, що передбачає ретельну самостійну підготовку й пошук інформації. Погоджуємось із переконанням мовознавців, що поки ми ігноруватимемо «роль мовного виховання, нам не домогтися високого рівня загальної культури суспільства» [1, с. 7].

Отже, мовленнєва культура професіонала ресторанної галузі – це поетапне становлення особистості, що вимагає послідовних зусиль у вивченні дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням», пріоритетне завдання якої полягає у формуванні культурно освіченого спеціаліста, здатного протистояти викликам епохи.

Література:

1. *Бабич Н. Д.* Основи культури мовлення: навч. посіб. Львів: Світ, 1990. 232 с.
2. *Огієнко І.* Рідна мова. Упоряд. авт. передмови та коментарів М. С. Тимошик. Київ: Наша культура і наука, 2010. 436 с.
3. *Стахів М.* Український комунікативний етикет: навч.-метод. посіб. Київ: Знання, 2008. 245 с.

І. В. Воловенко
Київ, Україна

МОВНА ОРГАНІЗАЦІЯ МЕТАМОВНИХ ЕЛЕМЕНТІВ (РЕФЛЕКСИВІВ) СУЧАСНОГО ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ

У фокусі уваги дослідників, які вивчають метамовну діяльність мовця, знаходяться термін «метамова» та й інші корелятивні з цим терміном – «метатекст», «метадискурс», «метазасоби», «метамовні нитки», «рефлексив», «метамовна рефлексія» тощо.

Усі ці поняття можна об'єднати в одне – метатекстові елементи. Варто зазначити, що вони є «метаорганізаторами» тексту, засобом зв'язності тексту, служать для перемикування уваги одержувача на найістотніші, з погляду автора, фрагменти тексту, допомагають орієнтуватися у просторі тексту, активізуючи анафоричні та катафоричні зв'язки.

Зазначимо, що «такі метатекстові авторські «помітки на полях»» спрямовують адресата усвідомлювати текст «потрібним шляхом», вказують, у якому саме уривкові тексту слід шукати ту чи іншу інформацію, визначають відносну інформаційну цінність різних його

фрагментів. Це, свого роду, – прагматичні інструкції щодо того, як має бути розподілена увага адресата при сприйнятті інформації, щоб вона була засвоєна оптимальним для адресанта чином.

Кожен текст містить метатекстові елементи, але, за А. Вежбицькою, у кожному тексті вони «є стороннім тілом» [2]. Причиною є те, «що подібні слова і вирази порушують однорідність тексту, який стає не тільки повідомленням про свою референтну ситуацію, а й повідомленням про себе як ще про одного референта» [2]. Автор називає двотекстом будь-який текст, зв'язність якого неоднорідна («гетерогенна»), зазначає, що наші висловлювання, багаторазово гетерогенні, гетерогенні також у тому сенсі, що в них часто переплітається власне текст із текстом метатекстовим. Ці метатекстові нитки можуть виконувати різні функції, вони проясняють «семантичний візерунок» основного тексту, з'єднують різні його елементи, посилюють, скріплюють. Іноді їх можна висмикнути, не пошкодивши решту. Іноді – ні» [2].

Гетерогенність тексту порушує зв'язність тексту, але тільки з теоретичної точки зору, оскільки використання метатекстових елементів пересічним носієм мови та споживачем тексту, навпаки, надає тексту більшої зв'язності та сприяє кращому розумінню адресатом.

А. Вежбицька аналізує метатекстові утворення типу «у цьому розділі я говоритиму про ..., наведу приклад..., повторюю, що... тощо». Для таких «метаорганізаторів» тексту характерний ситуативно-прагматичний зміст.

В іншій концепції, запропонованій Р. Якобсоном, метатекстовими елементами є не будь-які частини тексту, що мають референцію до нього самого, а лише ті, що виконують метамовну функцію, коли «предметом мови стає ... код» повідомлення (тексту) [3].

А. Вежбицька говорить про дискурсивну природу метамовної діяльності, тому що «метаорганізатори» тексту можуть бути представлені в різних текстових формах: 1) як канонічний текст-рефлексив, окремий мовний твір; 2) як рефлексиви всередині цілого тексту: а) як авторське супутнє зауваження, словесна репліка, ремарка, коментар до основного тексту; б) як метамовне висловлювання; 3) як ланцюжок взаємопов'язаних висловлювань – текстовий фрагмент [2].

Отже, «метаорганізатори» тексту є стройовим компонентом тексту, що виконує:

- іллокутивну функцію, тобто певний ментальний акт, здійснення якого прагне від слухача мовець, або ментальний стан, у який мовець має намір увести слухача;

- функцію координації адресата в мовленнєвому потоці, що є відображенням мовленнєвої поведінки адресанта.

Спільним між метатекстовими елементами за А. Вежбицькою та Р. Якобсоном є те, що вони не є текстовими знаками. Вони є або мовні знаки, або мовні кліше і стійкі словосполучення, які виконують метатекстову функцію. Залучення їх з мовної системи до тексту «не завдає їм жодних істотних змін у семантиці». Це зумовлено тим, що вони в основному виконують функцію зв'язності до цілісності, не пов'язані семантично з усім простором тексту, не є знаками, здатними до подання змісту тексту або значної його частини в стислому виді, вони єдині для всіх текстів та утворюють частину словника метатекстових засобів мови.

Отже, метатекстові елементи забезпечують соціально допустиме, ситуативно детерміноване, ефективне спілкування щодо реалізації комунікативних намірів адресанта, а також психологічно комфортний перебіг комунікативного акту на всіх його етапах. Ситуативна детермінованість пов'язана з тим, що залежно від характеру екстралінгвальної реальності учасникам комунікативного процесу треба постійно обирати оптимальні метакомунікативні одиниці для реалізації своїх комунікативних намірів. Від оптимальності окреслених висловлень, а також від того, наскільки реципієнт схильний до перцепції повідомлення, залежить успіх мовленнєвого спілкування [1].

Література:

1. *Воловенко І. В.* Неузуальні одиниці як компонент метамовних елементів у політичному дискурсі. Світ мови – світ у мові: матеріали VI Міжнар. наук. конф. (Київ, 29 жовтня 2021 р.). Київ: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2021. С. 22–24.
2. *Wierzbicka A.* Lexicography and conceptual analysis. Ann Arbor, 1985.
3. *Jakobson R.* La Génération qui a gaspillé ses poètes, Allia, 2001.

Є. І. Волощенко
Дніпро, Україна

КОМУНІКАТИВНІ СТРАТЕГІЇ САМОПРЕЗЕНТАЦІЇ КУЛІНАРНИХ ВІДЕОБЛОГЕРІВ

Інтернет став джерелом поширення значної кількості відеоблогів. Їх авторами стають люди, про яких раніше нічого не знали, але зараз відеоблогери – це дуже популярні персони, лідери думок. Ці люди створюють якісний, цікавий і корисний контент, який залучає чимало глядачів. Ця відеопродукція асоціюється саме з певною людиною –